

Eduskunnan sivistysvaliokunta

HALLITUKSEN ESITYS LAIKSI KUNNAN PERUSPALVELUJEN VALTIONOSUUDESTA ANNETUN LAIN MUUTTAMISESTA (HE 133/2014 vp)

Totean lausuntonani hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi kunnan peruspalveluiden valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta seuraavan.

Hallituksen esityksen 55 § mukaisesti kuntien peruspalveluiden valtionosuusprosenttia alennettaisiin siten, että kuntien valtionosuusprosentti vuonna 2015 on 25,42 % ja kuntien omarahoitusosuus 74,58 %. Valtionosuusprosentti alenisi nykyisestä 29,57 prosentista 4,15 %.

Hallituksen esityksen mukaisesti valtionosuusprosentin alentumisen perusteena on valtion ja kuntien väliseen tehtävien jakoon ja valtionosuusjärjestelmän uudistamiseen liittyviä sekä valtiontalouden säästötoimenpiteisiin liittyviä tekijöitä.

Valtionosuusprosentin alentamisesta 2,88 % perustuu siihen, että vuoden 2015 alusta voimaan tulevan valtionosuusuudistuksen mukaisesti painopistettä siirretään kuntien palvelutuotannon kustannus- ja tarve-erojen tasauksesta enemmän tulojen tasaukseen. Valtionosuusuudistusta koskevan hallituksen esityksen mukaisesti (38/2014vp) verotulotasaukseen siirrettävä summa on koko järjestelmässä yhteensä noin 741 milj. euroa eli 131 euroa/asukas. Opetushallitus toteaa, että mainittu 2,88 % vähennys ei kokonaisuutena muuta valtion ja kuntien välistä kustannustenjakoa, mutta painopisteen muutos tehtäväkohtaisista valtionosuuksista verotulojen tasausjärjestelmään koskettaa kuntia eri tavoilla. Tehtäväkohtaiset porrastukset ovat kohdentaneet rahoitusta korkean kustannustason kuntiin, joilla on samanaikaisesti ollut tulorakenteen osalta heikoimmat taloudelliset olosuhteet. Uudistuksessa tehtäväkohtaisesta rahoituksesta verotulojen tasaukseen siirrettävä rahoitus ei kohdennu ensisijaisesti kalliimpien kustannustasojen ja huomattavasti verotulojen tasausrajan alapuolella oleviin kuntiin. Siirto kohdentuu ensisijaisesti kuntiin, jotka sijoittuvat verotulotasoltaan 91,86 % ja 100 %:n välille maan keskimääräisestä verotulosta eli niihin kuntiin, jotka eivät aikaisemmin kuuluneet verotulotasausta saaviin kuntiin.

Hallituksen esityksen mukaisesti valtionosuusprosentin alentamisesta 0,73 prosenttiyksikköä aiheutuu valtionosuuden leikkauksesta. Muutos merkitsee noin 34 euroa/asukas ja kokonaisuutena noin 188 milj. euroa. Opetushallitus toteaa, että peruspalveluiden valtionosuuksien leikkausten vaikutuksia arvioitaessa tulee huomioida myös aikaisemmat peruspalveluiden valtionosuuksien leikkaukset. Vuosina 2012-2014 kuntien peruspalveluiden valtionosuuksiin on kohdistettu yhteensä noin 1,1 mrd. euron vähennykset, joista esi- ja perusopetuksen sekä kulttuuritoimen osuus on laskennallisesti noin 270 milj. euroa.

Opetushallitus kiinnittää huomiota, että samalla kun valtion vuoden 2015 talousarvioesityksen mukaisesti siirretään perusopetuksen ja lukiokoulutuksen perustamiskustannuksia koskeva 42,1 milj. euron suuruinen avustuspääräraha osaksi peruspalveluiden asukaskohtaista valtionosuusjärjestelmää, siihen kohdistetaan 12,1 milj. euron suuruinen leikkaus.

Hallituksen esityksen mukaisesti kuntien valtionosuusprosentin alentamisesta 0,64 prosenttia aiheutuu siitä, että ammattikorkeakoulujen rahoitus siirretään kokonaan valtion rahoitettavaksi ja kuntien rahoitusosuus poistetaan. Siirto merkitsee yhteensä 164 milj. euron alennusta kuntien valtionosuuteen. Opetushallitus toteaa, että samassa yhteydessä opetus- ja kulttuuriministeriön pääluokassa kuntien rahoitusosuutta vähennetään ammatillisen peruskoulutuksen rahoituksesta 199 milj. euroa, oppisopimuskoulutuksesta 11 milj. euroa ja lukiokoulutuksesta 81 milj. euroa. Opetushallitus toteaa, että vaikka uudistus toteutetaan kustannusneutraalisti siten, että valtionosuusrahoitus ei kokonaisuutena alene eikä myöskään valtionosuusprosenttia alenneta, valtion rahoitusosuus ammatillisessa peruskoulutuksessa ja lukiokoulutuksessa on jatkossa tosiasiallisesti noin 31 %.

Opetushallitus kiinnittää huomiota siihen, että hallituksen esityksen mukaan lain 36 § 6 momenttia esitetään muutettavaksi siten, että opiskelijavalintapalvelujen uudistamisen rahoittamiseksi peruspalvelujen valtionosuudesta tehtävä vähennys supistuisi 0,61 euron asukaskoh- taisesta vähennyksestä 0,37 euroon asukasta kohti vuonna 2015. Opiskelijavalintapalveluiden järjestämisestä vastaavana virastona Opetushallitus toteaa, että opiskelijavalintapalveluiden rahoittamisesta tulisi säätää pysyväisluonteisesti valtion ja kuntien välisessä kustannustenjaossa. Näin varmistettaisiin samalla myös se, että opiskelijavalintapalveluiden ajantasaisena pi- täminen ei vähennä Opetushallituksen muihin lakisäätöihin tehtävien hoitoon tarkoitettuja toimintamenoja.

Lopuksi

Opetushallitus toteaa, että esi- ja perusopetuksen järjestämisedellytysten ja saatavuuden turvaamiseksi kuntien peruspalveluiden valtionosuuksien määrää ja kohdentamisperusteita tulee ajantasaisesti seurata. Vuoden 2015 alusta voimaan tulevan kuntien uuden valtionosuusjärjes- telmän ja alentuneen valtionosuusprosentin tilanteessa kuntien taloudellisista toimintaedelly- tyksistä tulee varmistua kaikkien kuntien kohdalla. Uuden esitetyn kuntalain mukainen kun- tatalouden ohjausjärjestelmä ja kuntien rahoituksen ja veloitteiden yhteensovittamista edel- lyttävä rahoitusperiaate vastaavat osaltaan tähän haasteeseen.

Opetushallitus kiinnittää huomiota, että kuntien peruspalveluiden valtionosuusjärjestelmällä rahoitettavat palvelut ovat taloudelliselta ja toiminnalliselta laajuudeltaan merkittävien opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan osa-alue. Vuonna 2014 esi- ja perusopetuksen sekä kir- jasto- ja kulttuuritoimen laskennallisen rahoituksen määrä on yhteensä noin 4,5 mrd. euroa. Kuntien peruspalveluiden valtionosuusjärjestelmällä rahoitettavan palvelutuotannon piirissä on opetustoimessa noin 580 000 esi- ja perusopetuksen oppilasta sekä lisäksi kaikki kuntalai- set asukaskohtaisesti määräytyvällä valtionosuudella rahoitetun kuntien yleisen kulttuuritoi- men ja kirjastotoimen osalta.

Esi- ja perusopetus muodostavat koko koulutusjärjestelmän perustan mahdollistaen kaikille yhdenvertaiset edellytykset jatkokoulutukseen. Koulutuksellinen tasa-arvo, yhdenvertainen saavutettavuus sekä esi- ja perusopetuksen säilyttäminen lasten ja nuorten lähipalveluina ovat opetustoimen keskeisiä tavoitteita. Niiden toteutuminen edellyttää riittävien taloudellisten re- surssien turvaamisesta asuinkunnasta ja koulutuksen järjestämisen olosuhteista riippumatta.